

UDK 792(497.12):92 Severjeva Sava

Sava Severjeva

Sava Severjeva, velika slovenska in jugoslovanska igralka, se je rodila 28. junija 1905. Ljudsko šolo je obiskovala v Novem mestu, gimnazijo pa v Ljubljani, kjer je 1923 maturirala. Nekaj časa je na domači univerzi poslušala predavanja iz umetnostne zgodovine, potem je šla v pisarniško službo. Od 1928 do 1930 je bila v zasebni igralski šoli Milana Skrbinška, takoj zatem pa en semester na Institutu za gledališke vede v Berlinu. Prej in medtem je že nastopala na Delavskem odru (Ljubljana) in v gledališki skupini »Obraznikov«

Podoba iz l. 1931, zadaj posvetilo
M. Skrbinšku

V »Mladoletju« L. N. Andrejeva —
1930/31

V Raynalovi drami »Balada
o vojni in ljubezni« — 1930,
risba Nika Pirnata

(Ljubljana, v drugi polovici 1931), tokrat že skupaj z Bojanom Stupico, svojim kasnejšim možem in gledališkim sodelavcem; srečanje je bilo izredne vrednosti, saj sta že v letih pred drugo vojno izvirno dopolnila oblikovno, vsebinsko in idejno podobo ljubljanske Drame. Morda je bila njuna umetniška in krušna pot prav zato tako nemirna in trda najprej v Skoplje (1932), zatem v Osijek, v Maribor in v Ljubljano, od tod v Beograd (1939), zatem Zagreb, Ljubljana — okupacija s preganjanji in internacijo — po osvoboditvi Ljubljana, Beograd in spet Ljubljana.

Njena igralska umetnost je bila vse od početkov do zadnjih stvaritev odlično ocenjena: ustaljena in jasna; dognan in prijeten izraz; svojevrstnost in prožnost oblikovanja; iskrena, topla, čustveno polna ženskost; inteligentnost; sodobnost izraza; kultivirana vnianost; notranja igralska noblesa; odličen vzorec intimne, pretresljive, dramatično razgibane umetnosti... itd.

V njen spomin in pričevanje objavljamo nekatera njenih sporočil.

1.

P. n. uprava »Dramskega gledališča« v Ljubljani

Z ozirom na moj tozadevni razgovor z ravnateljem Drame Pavel Goliom si usojam prositi p. n. upravo, da mi dovoli debut v dramskem gledališču. — Nadejam se, da bo moja prošnja ugodno rešena in beležim z odličnim spoštovanjem.

16. avgusta 1930

Sava Scherban

2.

Osijek, 8. junija 1934

(Ravnatelju Drame, Ljubljana)

Spoštovani gospod ravnatelj —

pred ca. štirinajstimi dnevi sem Vam pisala pismo, v katerem sem Vas vprašala za angažman v ljubljanskem teatru. Gotovo niste utegnili odgovoriti do danes in tudi ni tako lahko se v teh časih odločiti. Vse to vem, vendar bi Vas prosila, da mi po možnosti čimpreje javite Vaše stališče, ker bi se v slučaju negativnega odgovora interesirala za angažman v Beogradu. Če se pa odločite zame, potem bi Vas prosila, da mi sporočite tudi pogoje, pod katerimi bi me vzeli.

Pričakujem Vašega skorajšnjega odgovora ter Vas lepo pozdravljam.

Vaša vdana Sava Severjeva

3.

8. marca 1944

P. n. Združenju gledaliških igralcev, tu

Podpisana Sava Severjeva prosim za posojilo L 1000.—, ki jih bom vrnila v treh obrokih. Z odličnim spoštovanjem

Sava Severjeva

4.

Anketni list Sindikalne podružnice SNG v Ljubljani, 1947

1. *Kako si zadovoljen s svojim delom?*

Z vlogami, ki so mi dodeljene, sem zadovoljna, s tem pa, kako jih naredim, manj. Zlasti z nasmejanimi in veselimi imam hude preglavice in je tudi rezultat temu podoben.

2. *Ali imaš kakšne želje ali načrte za svoje bodoče delo?*

Želja za svoje bodoče delo nimam, še manj pa načrtov, ker me premetava veter ne oziraje se na moje želje in načrte.

V »Tujem detetu«
V. V. Skvarkina — 1935/36

3. Ali imaš kake pripombe v zvezi s svojo namestitvijo in razvrstitvijo? Nimam.

4. Pripombe in predlogi za organizacijo dela in delovnih pogojev v zavodu.

O tem je težko kaj reči, dokler naša hiša ni takšna, da bi vsaj deloma odgovarjala namenu in bila že sama po sebi hram, ki vzbudi zbranost, mir in veselje za delo. Oder, hodniki, promet za odrom in čezenj itd. in tudi mi z našo discipliniranostjo smo še daleč od pravega. Vse premalo storimo za to, da bi bili pri vajah res pri delu. Glavne in generalke so poglavje zase. Vzroki za to so v glavnem že omenjeni nedostatki hiše, pa tudi ne dovolj dobro organizirano delo v delavnicah, kar je seveda tudi posledica večkrat ad hoc sestavljenega

repertoarja — skratka načrtno organizirati vse delo bi bila naša glavna naloga. Dobro bi bilo, če bi se že pri izbiri repertoarja bolj pazilo na smotrno zaposlitev igralcev.

5. Pripombe in predlogi za organizacijo in delo sindikalne podružnice.

Tudi tu bo marsikaj rešenega s prostori, ki jih zdaj imamo. Zmenjalo se bo več misli, želja in teženj vseh vrst. Ker bomo med sabo bolj povezani, se bomo človeško, politično in strokovno vzgajali med sabo. Spoznali bomo, kje in česa ima kdo preveč in kje premalo. Postali bomo velika delovna družina, ki ne bo več hodila na sestanke kot na neprijetno dolžnost, marveč iz resnične potrebe po napredku nasploh in v stroki posebej.

V Cankarjevem
»Narodovem blagru« —
1936/37, linorez
Miha Maleša

V M. Hodgejevi igri »Dež in vihar« —
1936/37

5.

Beograd, 9. februarja 1951 (Slavku Janu)

...Jasno je, in to sem Tebi in vsem merodajnikom v Ljubljani ponovno rekla, da se želim vrniti v slovenski teater in pri tem ostanem. Ne morem pa svojega odhoda javiti svoji upravi, preden ne vem, če se morda vaše mnenje o tem po preureditvi organizacije gledališč ne bo spremenilo... Ljubljane se veselim in upam, da se bomo končnoveljavno dogovorili in podpisali...

6.

Beograd, 29. januarja 1952 (Slavku Janu)

...Zdaj bi pa rada, da Ti — v dogovoru z Jušem — poveš svoje mnenje, če jaz letos, kljub temu da se je lani stvar končala s podaljšanjem moje beograjske »karijere« — lahko računam z angažmanom v Ljubljani za jesen (pod pogoji, ki jih imam tu). Letos sem namreč v takšni situaciji, da me nihče ne more več prepričati, da je moja dolžnost še ostati tu. Stvar je v tem: ko sem lansko leto na forumu, ki sem mu odgovorna, povedala, da želim oditi v slovenski teater, mi je ta forum, poleg intenzivnega prepričevanja, kako sem tu potrebna, obljubljal tudi razne zadeve, ki bi poboljšale moj finančni in umetniški položaj. Ko pa sem se končno le odločila, da popustim, so se vse te zadeve — kot je to pač običaj — pozabile. Jaz o tem ne govorim, vendar me zdaj nič več ne veže na obljubo, ki sem jo po vseh teh ceremonijah dala. Zdaj se je

V »Simfoniji 1937« G. Kaufmanna
in E. Ferberja — 1936/37

poleg drugega zgodilo tudi to, da je Krleža našemu teatru rekel svoj »veto« glede letošnje uprizoritve »Lede« in to zaradi tega, ker so jo nameravali uprizoriti konec sezone — in sem jaz zato ostala brez vloge. Torej da veš, obveznosti nimam, po vsem, kar so mi skuhali, sem upravičena oditi, ne mislim se pa z našimi prav nič več pogovarjati in jim svoj *definitiven odhod* napovedati, ko bo stanovanje v Ljubljani od nas *zasedeno* (Živka, Milena in Biba) in seveda — ko imam v rokah obvezo ljubljanske Drame, da me na jesen angažira — postaviti jih mislim pred *fait accompli*... Še to: da ne boš imel pred menoj, ki so me svoj čas dobri prijatelji razvpili kot intriganta glede vlog v času Bučignega direktorovanja — kakšnega strahu (kar je seveda brez vsake podlage, če primerjaš moj repertoar v toku 22 let z repertoarjem mojih vrstnic), (izjavljam), da sem z *eno dobro vlogo* na sezono popolnoma saturirana, če bo pa repertoar dovolil, da igram več, mi je to seveda všeč. Glede mene ne boš imel nobenih babjih komplikacij, ker sem se navadila na drugačno delo in vem, da kvantiteta ne more odtehtati kvalitete, vsaj v našem delu ne...

(Ravnatelj Drame Slavko Jan ji je 28. februarja odgovoril: Na tvoje pismo Ti zdaj ponovno sporočam v upravnikovem imenu in imenu direkcije, da Te angažma v jeseni v naši Drami čaka in da se lahko vrneš domov... glede pogojev pa je jasno, da prideš v najvišjo našo stopnjo, o zaposlitvi pa se tudi mora najti in se bo našel pravičen izhod.)

Beograd, 21. maja 1952. (Slavku Janu)

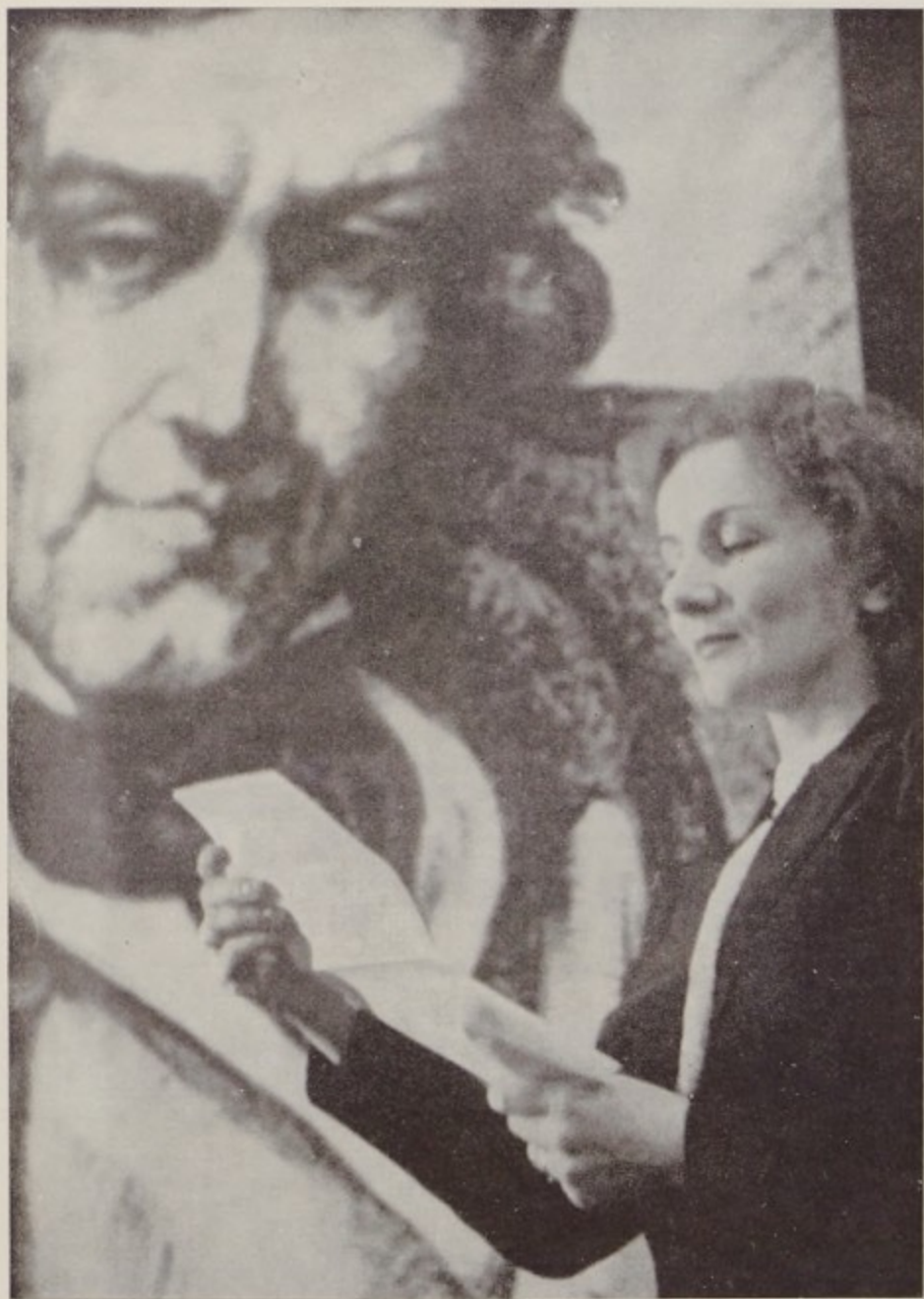
Najbrž si zvedel, da sem precej zbolela. No, zdaj sem že skoro na nogah in me kot bodočega člana SNG silno zanima repertoarni načrt za drugo sezono. Seveda me v zvezi s tem »tišči« tudi firbec glede mojega dela. Če ni to stvar direktorske konspiracije, bom zelo vesela, če mi o tem sporočiš par besed... Komaj čakam, da bom spet zdrava in sposobna za delo...

Vojna bolnica, Ljubljana, 30. marca 1957. (Slavku Janu)

... Sploh mislim, da bi bil v našem teatru pravi raj na zemlji, če bi do tiste neizmerne ljubeznivosti bila ljubezen do ljudi, ki delamo to raboto (prekletu slabo plačani zato — ob težgah crkavamo!) — vsaj v nekakšnem — *nekakšnem* razmerju. Pri nas na Slovenskem je žalostno, še vedno so *važne stvari* — med te štejem tudi umetnost — ki so odvisne od tega, če je imel ta ali ta gospod dobro prebavo ali pa če je od željenih 4 ustrelil samo 3 jerebice itd. takih primerov od čitalniških časov kolikor hočeš — pa se je prekletu malo spremenilo — Cankar — oh, za nas... je še zmeraj tako strašno resničen!!! Poznaš njegovo črtico »Človek, ki je izgubil prepričanje«? Fina stvarca! Dovolj. Zelo me boli glava in pljuča. Sama sem v sobi in imam čas za razmišljanje. — Da, še to: pri meni doma je (velika rumenkasto čarasta) knjiga Agonije. V Splitu sem naredila črte točno po zadnjih Bučinih, naznačila sem oz. korigirala tudi vsa mesta, kjer je tisti »purist« (ha, ha!) izpustil vse nemčizme. Sploh se je obnašal napram originalu tako (ta megaloman — kdorkoli je že bil — ker Vidmarjev prevod ima le rep in glavo) kot da v hrvaščini n. pr. ni izraza za »rajtpajč, stalburš, vizitkarta itd. itd., z eno besedo — v svoji omejeni čistunski butici je postavil Krležo v vrsto zakotnih pisunov, ki pošiljajo svoje globokoumne spise v kak zakoten mesečnik (sumljive provenijence) in ki svojega lastnega jezika ne pozna. Tisti, že itak slab Vidmarjev prevod je nekdo popravil —

V Brechtovi »Beraški operi« — 1937/38

*Članica Narodnega gledališča v Beogradu
v sezonah 1938 do 1940*

kdorkoli je že bil, pismenost ni njegova najmočnejša stran. Torej knjiga je pri meni, če bomo ali boste Agonijo zunaj igrali, jo mora Filipič še enkrat temeljito prerešetati in nemčizme, kolikor le gre, vnesti, pa tudi precej stavkov je treba popraviti, ki se dajo čisto dobro, skoro dobesedno prevesti in ni potrebno nikjer tisto naše romantično klobasanje, da na koncu stavka ne veš, kaj si hotel povedati od samih vijug in šnerkelcov. En un mot, knjiga je pri meni doma, če jo potrebujete, jo vzemite... Oprosti tej lepi obliki, ampak ker sem zdravstveno popolnoma razšraufana, mi — upam — ne zameriš »lepe« forme, vsebina pa je iskrena.

Sava Severjeva

La grande actrice slovène et yougoslave est décédée le 21 octobre 1979 après avoir créé à peu près un demi-siècle en plusieurs théâtres yougoslaves et surtout aux théâtres slovènes central de Ljubljana et au Théâtre national yougoslave à Belgrade. On publie quelques-unes de ses lettres de la période 1930—1957 et ses réponses à un questionnaire de 1947 où l'on peut discerner en détails son rapport envers le théâtre et sa conviction artistique.